

**ปัญหาทางกฎหมายในการกำหนดความผิดที่เล็กน้อยได้และความผิดอันยอมความได้
เป็นความผิดมูลฐาน บทสันนิษฐานเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการนับอายุความ
ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542¹**

จิตาธิปไตย ไรชนไพศาล²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการกำหนดความผิดที่เล็กน้อยได้และความผิดอันยอมความได้เป็นความผิดมูลฐาน บทสันนิษฐานเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการนับอายุความตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความผิดที่เล็กน้อยได้เป็นความผิดมูลฐาน พบว่าเมื่อคดีความผิดฐานลักลอบสุทธการซึ่งเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินได้เล็กน้อยไปแล้วตามกฎหมายว่าด้วยสุทธการ แต่รัฐกลับให้คดีอาญาที่เล็กน้อยไปตามกฎหมายหนึ่งถูกนำกลับมาดำเนินการตามกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง ส่วนการกำหนดความผิดอันยอมความได้เป็นความผิดมูลฐาน ตามหลักในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินประการหนึ่งคือ เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ แต่ในกฎหมายอาญากำหนดให้ความผิดฐานฉ้อโกงหรือยักยอกเป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งเป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น และไม่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ประกอบกับ ไม่มีกฎหมายใดกำหนดนิยาม “อันมีลักษณะเป็นปกติธุระ” ว่ามีลักษณะอย่างไร และจะทำให้มีลักษณะเป็นอาชญากรรมร้ายแรงอย่างไร ส่วนกรณีการกำหนดบทสันนิษฐานเกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรา 51 วรรคสาม ให้มีผลไปถึงบุคคลภายนอกซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินมาโดยสุจริตที่เพียงแต่ไปเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเท่านั้น ในขณะที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองให้การตรากฎหมายอันมีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะต้องไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ นอกจากนี้ การนับอายุความในคดีอาญา ตามหลักการกำหนดให้มีอายุความในคดีอาญานั้น เนื่องจากเมื่อระยะเวลาล่วงเลยไปนานหลังจากการกระทำความผิดอาจมีผลโดยตรงต่อพยานหลักฐานในคดีตามกฎหมายแห่งการสืบ และหากผู้กระทำความผิดหลบหนีไป การหลบหนีย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดต้องพบกับความยากลำบากและเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดไป

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายในการกำหนดความผิดที่อาจเล็กน้อยได้และความผิดอันยอมความได้เป็นความผิดมูลฐาน บทสันนิษฐานเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการนับอายุความตามกฎหมายฟอกเงิน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.รติชัย รลทอง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวิศร เลิศธรรมเทวี และรองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ยังมีปัญหาในการบังคับใช้อยู่หลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาที่หนึ่ง ปัญหาการกำหนดความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรเป็นความผิดมูลฐาน ซึ่งตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 และหลักเกณฑ์การเปรียบเทียบปรับ งดการฟ้องร้องกำหนดให้ความผิดตามมาตรา 242 หรือความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรเป็นความผิดอาจเปรียบเทียบปรับ งดการฟ้องร้อง และทำให้คดีระงับไปในชั้นศุลกากร และให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติว่า เมื่อคดีความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรได้เลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในชั้นศุลกากร เมื่อวิเคราะห์ตามหลักการเลิกคดีอาญานั้น อาจกล่าวได้ว่าความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรเป็นความผิดที่ได้กำหนดให้มีโทษปรับเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปในชั้นเจ้าพนักงาน และการที่ผู้ต้องหายินยอมชำระค่าปรับตามคำเปรียบเทียบของพนักงานศุลกากรแล้ว ก็อาจเป็นการยอมรับโดยปริยายว่าการกระทำของตนนั้นเป็นความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ทำให้การกำหนดความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินเกิดปัญหาในทางปฏิบัติระหว่างคดีที่ระงับไปในชั้นเจ้าพนักงานศุลกากรกับคดีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่มี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

ปัญหาที่สอง ปัญหาการกำหนดความผิดฐานฉ้อโกงและยักยอกตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระเป็นความผิดมูลฐาน ตามทฤษฎีในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อันประกอบด้วยทฤษฎีการสมคบกันและทฤษฎีการช่วยเหลือและสนับสนุน ประกอบกับหลักการในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินตามที่ คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สมาชิกผู้แทนราษฎร ได้อาศัยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ในการกำหนดว่าความผิดเรื่องใดที่ควรกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน³ ได้แก่ (1) ความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์การอาชญากรรม โดยผู้กระทำความผิดจะมีการวางแผน สลับซับซ้อนมากขึ้น (2) ความผิดที่ทำให้ได้รับผลตอบแทนสูง (3) ความผิดที่มีลักษณะของการกระทำที่ สลับซับซ้อน และ (4) ความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า การกำหนดความผิดมูลฐานอื่น ๆ ตามกฎหมายเฉพาะ ล้วนแต่เป็นความผิดที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือต่อความมั่นคงแห่งรัฐ อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม และเป็นความผิดอาญาที่มีผลต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ อันมีลักษณะที่ก่อให้เกิดการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบขององค์การอาชญากรรม และต้องมีการกระทำบางอย่างเพื่อปกปิดหรือหลบซ่อนความเชื่อมโยงกันระหว่างเงินหรือทรัพย์สินกับผู้ประกอบอาชญากรรม

³อรรถนพ ลิขิตจิตตะ, ถาม-ตอบเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542), หน้า 68.

นอกจากนี้ หากพิจารณาเปรียบเทียบกับความผิดมูลฐานที่กำหนดไว้ในอนุมาตราอื่น ๆ ที่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ก็ล้วนเป็นความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้เป็นความผิดต่อแผ่นดิน หรือความผิดอันยอมความไม่ได้ทั้งสิ้น อันเนื่องมาจากมีลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นภัยร้ายแรงต่อรัฐเช่นกัน แต่ความผิดฐานฉ้อโกงหรือยักยอก ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ จึงแสดงให้เห็นว่า ความผิดฐานฉ้อโกงหรือยักยอกเป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น และไม่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม

ส่วนการกำหนดในตอนท้ายว่า “อันมีลักษณะเป็นปกติธุระ” นั้น ทั้งประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ก็ได้มีการบัญญัติถึงการกระทำอันมีลักษณะเป็นปกติธุระว่ามีลักษณะอย่างไร และมีได้มีการบัญญัติให้ความผิดอันยอมความได้หากได้กระทำอันมีลักษณะเป็นปกติธุระแล้วจะทำให้กลายเป็นความผิดอาญาแผ่นดินที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมร้ายแรงแต่อย่างใด

ปัญหาที่สาม ปัญหาบทสันนิษฐานเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน โดยในมาตรา 51 วรรคสามได้บัญญัติบทสันนิษฐานไว้ว่าหากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต จึงเป็นบทสันนิษฐานที่มีผลไปถึงบุคคลภายนอกที่เป็นเจ้าของแท้จริงหรือผู้รับโอนหรือรับประโยชน์ในทรัพย์สินที่หากเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อนก็จะต้องถูกจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนด้วยข้อสันนิษฐานดังกล่าว ซึ่งสิทธิ คือ สิ่งที่ถูกกฎหมายรับรองและคุ้มครองหรือการคุ้มครองในฐานะเป็นหลักทางศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจพรากจากมนุษย์ได้ เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิจึงถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่รองรับในรัฐธรรมนูญและกฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย⁴

นอกจากนี้ รัฐยังมีหน้าที่ต้องปกป้องและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนอันเป็นเรื่องสำคัญที่จะจำกัดอำนาจรัฐและการใช้อำนาจโดยมิชอบของรัฐตามหลักการปกครอง การบัญญัติบทสันนิษฐานเช่นนี้จึงอาจเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานอย่างกว้างขวางและเกินความจำเป็นทั้งยังเป็นการเพิ่มภาระเกินสมควรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินในอันที่จะต้องเก็บและรักษาเอกสารหลักฐานการได้มาซึ่งทรัพย์สินของตนไว้อย่างไร้ขอบเขตเรื่องระยะเวลา จึงเป็นการขัดต่อหลักความได้สัดส่วนหรือหลัก

⁴ปวิศร เลิศธรรมเทวี, *สิทธิทางรัฐธรรมนูญ*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2565), หน้า 52-55.

⁵ปวิศร เลิศธรรมเทวี, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 131-132.

พอสมควรแก่เหตุ ที่บทสันนิษฐานดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมให้เป็นมาตรการที่จะใช้ในการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรม แต่เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ อีกทั้งยังไม่มีผลจำเป็นเนื่องจากอาจกำหนดมาตรการอื่นที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลภายนอกซึ่งไม่มีส่วนรู้เห็นหรือไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย

ปัญหาที่สี่ ปัญหาการนำบทบัญญัติเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ เมื่อการฟ้องเงินนั้นเป็นหนึ่งในฐานความผิดของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 การฟ้องเงินจึงเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงในระดับระหว่างประเทศ ที่ทุกประเทศจะต้องร่วมมือกันในการป้องกันและปราบปราม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมได้อย่างแท้จริง หากผู้กระทำความผิดหลบหนีไปและเจ้าพนักงานตำรวจก็ยังไม่สามารถติดตามตัวกลับมาดำเนินคดีได้ ในขณะที่อายุความยังคงเดินต่อไป ตามหลักการของกฎหมายอาญาซึ่งเหตุที่กฎหมายอาญามีการบัญญัติเรื่องอายุความฟ้องร้องคดีและกำหนดเวลาล่วงเลยการลงโทษนั้นคือ⁶ กฎแห่งการลืม และการที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องโทษหลบหนีอยู่นานจนพ้นเวลาที่กำหนดไว้ย่อมเป็นการทรมานอันเป็นการลงโทษอยู่ทางหนึ่งแล้ว ไม่ควรลงโทษซ้ำอีก รวมถึงการที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องโทษหลบหนีอยู่ได้ด้วยความสะดวกจนพ้นกำหนดเวลานั้น ไม่ทำความผิดให้เป็นที่สนใจของประชาชนจนถูกจับอีกเป็นการแสดงว่าเขาได้ระมัดระวังประพฤติตนจนไม่ควรลงโทษอีกแล้ว ซึ่งการนำหลักการกำหนดอายุความในคดีอาญาดังกล่าวมาใช้กับความผิดตามกฎหมายฟ้องเงินจึงไม่มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางกฎหมายในการกำหนดความผิดที่อาจเลิกกันได้และความผิดอันยอมความได้เป็นความผิดมูลฐาน บทสันนิษฐานเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการนับอายุความตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ปัญหาการกำหนดความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรเป็นความผิดมูลฐาน ผู้ศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้มีความชัดเจน โดยให้ยกเลิกความใน (7) ของมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร เฉพาะคดีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด”

2. ปัญหาการกำหนดความผิดฐานฉ้อโกงและยักยอกตามประมวลกฎหมายอาญานั้นมีลักษณะเป็นปกติธุระเป็นความผิดมูลฐาน ผู้ศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมบทนิยามคำว่า “เป็นปกติธุระ” ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพื่อให้มีความชัดเจน และเพื่อรองรับการ

⁶จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: จีรจักรพิมพ์, 2546), หน้า 1271-1272.

กำหนดความผิดมูลฐานอื่น ๆ ที่อาจได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลัง โดยให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “เป็นปกติธุระ” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดังนี้

““เป็นปกติธุระ” หมายถึง ความผิดที่ได้กระทำซ้ำกันมากกว่าหนึ่งครั้ง จึงจะเป็นความผิด”

3. ปัญหาบทสันนิษฐานความเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะให้ยกเลิกความในวรรคสามของมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2560

4. ปัญหาการนำบทบัญญัติเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ ผู้ศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 11/1 ดังนี้

“มาตรา 11/1 ในการดำเนินคดีฟอกเงิน ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดในลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

เอกสารอ้างอิง

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร: จีรรัชการพิมพ์, 2546.
 ปวีศร เลิศธรรมเทวี. สิทธิทางรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2565.
 อรรถนพ ลิขิตจิตตะ. ถาม-ตอบเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,
 กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542.